

INGLIZ TILINI O'QITISHDA KASBIY VA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALAR INTREGRATSIYASI: ZAMONAVIY YONDASHUV VA AMALIY TAJRIBA

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19463724>

Abdurashidova Xurshida Bahtiyorjon qizi
Qo'qon Universiteti Andijon filiali o'qituvchisi

Annotatsiya: *Mazkur tadqiqot ingliz tilini o'qitish jarayonida kasbiy va kommunikativ kompetensiyalarni uyg'unlashtirish masalasiga bag'ishlangan. Maqolada kompetensiyaviy yondashuvning nazariy asoslari, uning zamonaviy pedagogik paradigmadagi o'rni hamda oliy ta'lim tizimidagi amaliy qo'llanilishi tahlil qilinadi. Ayniqsa, iqtisodiyot yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun ingliz tilini kasbiy faoliyat bilan bog'liq holda o'qitishning samaradorligi asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari integrativ yondashuvning talabalar nutq faolligi, mustaqil fikrlashi va kasbiy kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyatini ko'rsatadi.*

Annotation: *This study focuses on the integration of professional and communicative competencies in English language teaching. It analyzes the theoretical foundations of the competence-based approach and its practical implementation in higher education. Special attention is given to economics students and the effectiveness of profession-oriented language teaching. The results demonstrate that integrative approaches significantly improve students' communicative performance and professional language skills.*

Kalit so'zlar: *kommunikativ kompetensiya, kasbiy kompetensiya, ingliz tilini o'qitish, integrativ yondashuv, adaptiv ta'lim, oliy ta'lim, interaktiv metodlar.*

Keywords: *communicative competence, professional competence, English language teaching, integrative approach, adaptive learning, higher education, interactive methods.*

KIRISH

Bugungi globallashuv sharoitida ingliz tili xalqaro aloqa vositasi sifatida tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, iqtisodiyot va biznes sohalarida faoliyat yurituvchi mutaxassislar uchun ingliz tilini bilish kasbiy muvaffaqiyatning ajralmas omiliga aylanmoqda. Shu sababli oliy ta'lim

muassasalarida ingliz tilini o'qitish jarayoni faqat grammatik bilimlarni berish bilan cheklanib qolmasdan, balki talabalarning uni real kasbiy faoliyatda qo'llay olish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilishi zarur.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda kommunikativ kompetensiya tilni samarali muloqot vositasi sifatida qo'llash qobiliyati sifatida talqin qilinadi

[5]. Shu bilan birga, kasbiy kompetensiya muayyan soha doirasida zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalar majmuasini ifodalaydi. Ushbu ikki kompetensiyani uyg'unlashtirish ta'lim sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi [1]. Shuningdek, bugungi kunda ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvning ustuvor yo'nalish sifatida e'tirof etilishi ingliz tilini o'qitishda yangi talablarni yuzaga keltirmoqda. Talabalar nafaqat nazariy bilimlarga ega bo'lishi, balki o'z bilimlarini amaliy faoliyatda qo'llay olishi zarur. Shu jihatdan, ingliz tilini kasbiy faoliyat bilan integratsiyalash orqali o'qitish zamonaviy ta'limning muhim komponentiga aylanmoqda. Bu esa o'qituvchidan innovatsion metodlarni qo'llash, dars jarayonini interaktiv tashkil etish hamda talabalarni faol o'quv subyekti sifatida shakllantirishni talab etadi [1]. Mazkur maqolaning maqsadi ingliz tilini o'qitishda kasbiy va kommunikativ kompetensiyalarni integratsiyalashning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilishdan iborat.

Asosiy qism:

1. Kommunikativ va kasbiy kompetensiyaning nazariy asoslari: Kommunikativ kompetensiya tushunchasi til o'rganish nazariyasida markaziy o'rin tutadi. U grammatik bilimlar bilan bir qatorda nutqni to'g'ri tashkil etish, ijtimoiy kontekstni anglash va kommunikativ strategiyalarni qo'llashni o'z ichiga oladi [3]. Ushbu kompetensiya talabaga real hayotiy vaziyatlarda samarali muloqot qilish imkonini beradi. Kasbiy kompetensiya esa muayyan

sohada muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar yig'indisidir. Iqtisodiyot yo'nalishida bu – biznes yozishmalarini yuritish, muzokaralar olib borish, tahliliy hisobotlar tayyorlash kabi faoliyatlarni o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, kommunikativ kompetensiya tarkibiga pragmatik va diskursiv komponentlar ham kiradi. Bu komponentlar talabaning nutqni mantiqiy tashkil eta olishi, fikrni izchil bayon qilishi hamda turli kommunikativ vaziyatlarga moslashuvchanligini ta'minlaydi. Kasbiy kompetensiya bilan uyg'unlashganda esa bu qobiliyatlar talabaning o'z mutaxassisligi doirasida samarali muloqot olib borishiga imkon yaratadi [3].

Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, tilni o'qitishda kommunikativ va kasbiy kompetensiyalarni alohida rivojlantirish yetarli emas, balki ularni integratsiyalash zarur hisoblanadi [4].

2. Integrativ yondashuvning pedagogik ahamiyati: Integrativ yondashuv ta'lim jarayonida turli bilim va ko'nikmalarni birlashtirish orqali kompleks natijaga erishishni nazarda tutadi. Ingliz tilini o'qitishda ushbu yondashuv talabalarning tilni real hayotiy va kasbiy vaziyatlarda qo'llash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, iqtisodiyot talabalari uchun quyidagi faoliyatlar samarali hisoblanadi:

- biznes uchrashuvlarini modellashtirish;

- iqtisodiy mavzularda taqdimotlar tayyorlash;

- muammoli vaziyatlar asosida tahlil o'tkazish;

- rasmiy hujjatlar yozish.

Bunday topshiriqlar talabalarning nafaqat til ko'nikmalarini, balki kasbiy fikrlashini ham rivojlantiradi [2]. Integrativ yondashuvning yana bir muhim jihati – bu fanlararo aloqadorlikni ta'minlashdir. Ingliz tilini iqtisodiyot, menejment yoki marketing kabi fanlar bilan bog'lash orqali talabalar tilni real kontekstda o'zlashtiradi. Bu esa o'quv jarayonini yanada mazmunli va samarali qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, fanlararo integratsiya talabalarning bilimni chuqurroq anglashiga hamda uni uzoq muddat saqlab qolishiga yordam beradi [2].

3. Zamonaviy metod va texnologiyalar: Hozirgi kunda ingliz tilini o'qitishda innovatsion metodlardan keng foydalanilmoqda. Jumladan:

- kommunikativ metod – talabalarni faol muloqotga jalb etadi [1];

- vazifaga yo'naltirilgan o'qitish (task-based learning) – muammoli vaziyatlar orqali tilni o'zlashtirishni ta'minlaydi [4];

- adaptiv o'qitish texnologiyalari – individual yondashuvni kuchaytiradi;

- raqamli platformalar – ta'lim jarayonini interaktiv qiladi.

Mazkur metodlarning uyg'un qo'llanilishi talabalar motivatsiyasini oshiradi va ta'lim samaradorligini kuchaytiradi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish talabalarning mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi. Onlayn

platformalar, mobil ilovalar va interaktiv dasturlar orqali talabalar darsdan tashqari vaqtda ham til ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniga ega bo'ladi. Bu esa uzluksiz ta'lim tamoyilini amalga oshirishga xizmat qiladi hamda o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi [4].

4. Amaliy tajriba va natijalar: Oliy ta'lim muassasalarida o'tkazilgan kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, integrativ yondashuv asosida tashkil etilgan darslar an'anaviy metodlarga nisbatan yuqori natija beradi. Talabalarda quyidagi o'zgarishlar kuzatiladi:

- nutq faolligining oshishi;

- kasbiy terminologiyani faol qo'llash;

- mustaqil fikrlash ko'nikmalarining rivojlanishi;

- muammoli vaziyatlarni hal qilish qobiliyatining shakllanishi.

Bu esa zamonaviy yondashuvlarning samaradorligini tasdiqlaydi [7].

5. Motivatsiya va kompetensiyalar rivoji: Ingliz tilini o'rganishda talabalar motivatsiyasi muhim omil hisoblanadi. Integrativ yondashuv asosida tashkil etilgan darslar talabalarni faol ishtirok etishga undaydi va ularning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Ayniqsa, kasbiy faoliyat bilan bog'liq topshiriqlar talabalar uchun amaliy ahamiyat kasb etgani sababli, ular dars jarayonida yanada faolroq bo'ladi. Motivatsiyaning oshishi esa o'z navbatida kommunikativ kompetensiyaning tezroq shakllanishiga olib keladi. Tadqiqotlarga ko'ra, talabaning o'rganishga bo'lgan

ichki qiziqishi yuqori bo'lsa, uning natijalari ham sezilarli darajada yaxshilanadi [7]. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, kommunikativ va kasbiy kompetensiyalarni integratsiyalash ta'lim sifatini sezilarli darajada oshiradi. Interaktiv metodlar talabalarning dars jarayonidagi faolligini kuchaytiradi hamda ularning kasbiy tayyorgarligini yaxshilaydi.

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilini o'qitishda kasbiy va kommunikativ kompetensiyalarni uyg'unlashtirish

zamonaviy pedagogikaning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu yondashuv talabalarning tilni amaliy qo'llash qobiliyatini rivojlantirib, ularni raqobatbardosh mutaxassis sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, integrativ yondashuv asosida o'qitish talabalarning o'z-o'zini baholash va refleksiya qilish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Bu esa ularning mustaqil ta'lim olish qobiliyatini kuchaytiradi hamda kelajakdagi kasbiy faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Richards J.C. Communicative Language Teaching Today. – Cambridge: CUP, 2006.
2. Harmer J. How to Teach English. – London: Longman, 2007.
3. Brown H.D. Principles of Language Learning and Teaching. – New York: Pearson, 2000.
4. Nunan D. Task-Based Language Teaching. – Cambridge: CUP, 2004.
5. Hymes D. On Communicative Competence. – Philadelphia, 1972.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'limga oid qarorlari.
7. CEFR. Common European Framework of Reference for Languages. – Council of Europe, 2001.